

FARMATSEVTIK ATAMASHUNOSLIK. FARMATSEVTIK ATAMALARNI YASASH USULLARI.RETSEPT YOZISH TARTIBI

Toshkent Davlat Stomatologiya institute Lotin tili va xorijiy tillar kafedrası Davolash
ishi fakulteti 106-A guruh talabasi

Musurmonov Jamoliddin Faxriddin o‘g‘li

E-mail: jamoliddin216624@gmail.com

Tel: +998 94 112 06 24

Ilmiy rahbar: **Sayfullayeva Lola Sobitovna,**

Toshkent Davlat Stomatologiya Instituti katta o‘qituvchisi.

Annotatsiya: Mazkur maqolada farmatsevtik atamashunoslikning nazariy asoslari, farmatsevtik atamalarni shakllantirish usullari va lotin tilining bu jarayondagi o‘rni tahlil qilinadi. Farmatsevtik terminologiya dori vositalarining nomlanishi, dozalanishi va qo‘llanishiga oid axborotni aniq, qisqa va xalqaro standartlarga muvofiq yetkazish vositasi bo‘lib xizmat qiladi. Ayniqsa, retsept yozish amaliyotida lotin tilining universal va o‘zgarmas tabiati uning dolzarbligini ta‘minlaydi. Maqolada lotin tilida tuzilgan retseptning strukturasi, dori vositalarining lotinchalashuvi va farmatsevtik sohada xalqaro aloqa uchun lotin tilining tutgan o‘rni chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, atamalarni yaratishdagi affiksial, qisqartma va sintetik usullar o‘rganilib, ularning amaliy farmatsiyadagi ahamiyati yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Farmatsevtik atamalar , lotin tili, termin yaratish, retsept, retsept yozish tartibi, dori vositalari.

Abstract: This article explores the theoretical foundations of pharmaceutical terminology, methods of term formation, and the role of Latin in pharmaceutical language. Pharmaceutical terms serve as a means of conveying drug-related information—such as names, dosages, and usage instructions—in a clear, concise, and internationally standardized manner. Latin, as a dead and unchanging language, plays a vital role in the prescription-writing process and facilitates global communication in pharmacy. The article analyzes the structure of Latin prescriptions, the Latinization of drug names, and the use of affixal, abbreviated, and synthetic methods in term creation. The practical significance of these terms in modern pharmacy practice is also discussed.

Keywords: Pharmaceutical terms, Latin language, term formation, prescription, prescription writing procedure, pharmaceutical products

Аннотация: В данной статье рассматриваются теоретические основы фармацевтической терминологии, методы образования терминов и роль латинского языка в фармацевтической лексике. Фармацевтические термины служат средством точной, краткой и международно стандартизированной передачи информации о лекарственных средствах, их дозировке и способах применения. Латинский язык как мертвый и неизменный играет ключевую роль в процессе написания рецептов и облегчает международное профессиональное общение. В статье анализируется структура рецепта на латинском языке, латинизация названий лекарств, а также использование аффиксальных, аббревиатурных и синтетических способов создания терминов. Также обсуждается практическое значение этих терминов в современной фармацевтической практике.

Ключевые слова: Фармацевтические термины, латинский язык, образование терминов, рецепт, порядок написания рецепта, лекарственные средства

1. Kirish

Farmatsevtik atamashunoslik - bu farmatsevtik terminlarning tuzilishini, kelib chiqishini va ularning amaliy qo'llanilishini o'rganadigan soha. Farmatsevtik atamalar nafaqat dori vositalarining nomlari va tarkibini, balki ularning tayyorlanishi, qo'llanilishi va saqlanishi bo'yicha axborotni ham aniq, qisqacha va xalqaro standartlarga mos tarzda taqdim etadi. Lotin tili farmatsevtikada xalqaro darajada qo'llaniladigan va o'zgarimas til sifatida muhim o'rin tutadi. Bu tilda yozilgan retseptlar va farmakopeya atamalari, ayniqsa, tibbiyot mutaxassislari va farmatsevtlar orasida muloqotni soddalashtiradi va aniq tushunishni ta'minlaydi. Ushbu maqolada farmatsevtik atamalarni yaratish usullari, ular orasida affiksial, qisqartma va sintetik usullarni qo'llash, shuningdek, lotin tilining retsept yozish va farmatsevtikada boshqa amaliy jarayonlardagi roli yoritiladi.

2. Tadqiqot uslublari

Ushbu maqolada farmatsevtik atamalarni yaratish va lotin tilining farmatsevtik sohadagi rolini o'rganish uchun quyidagi metodlar qo'llanildi:

2.1. Leksik-semantik tahlil

Farmatsevtik atamlarning ma'nosi va strukturasi tahlil qilish uchun leksik-semantik yondashuvdan foydalanildi. Ayniqsa, lotin tilidagi farmatsevtik atamalarni o'rganishda bu metod atamlarning semantik ma'nolarini aniqlashga, ularning tibbiy va farmatsevtik kontekstda qanday o'zgarishlarga uchraganini o'rganishga imkon berdi. Lotin tilida

yaratilgan atamlarning aniq va o'zgarmas ma'nosi ularning xalqaro muloqotdagi ahamiyatini oshiradi.

2.2. Struktural lingvistik yondashuv

Atamalarni shakllantirish jarayonidagi morfologik va sintaktik tuzilishlarni o'rganish uchun struktural yondashuvdan foydalanildi. Aynan lotin tilida farmatsevtik atamalarni yaratishdagi affiksial usullar (qo'shimchalar orqali) va sintetik yasalishlar (ikkita so'z birikmasidan hosil bo'lgan atamalar) o'rganildi. Lotin tili yordamida dori vositalarining qisqartmalarini yaratish va standartlashtirish jarayonlari ham tahlil qilindi.

2.3. Normativ hujjatlar va amaliy tahlil

Farmatsevtik atamalarin yaratishdagi normativ hujjatlarni (masalan, farmakopeya va retsept yozish tartiblarini) tahlil qilish usuli qo'llanildi. Bu metod lotin tilining farmatsevtik sohadagi amaliyotdagi o'rnini aniqlashga yordam berdi. Lotin tili, farmatsevtik retseptlar va farmakopeyadagi atamalarni qanday tartibda ishlatishni ko'rsatib beradi, shuningdek, retsept yozishning xalqaro standartlariga mos kelishini ta'minlaydi.

2.4. Kross-kultural tahlil

Farmatsevtik atamalarin xalqaro darajada qanday qo'llanilishini tahlil qilish uchun kross-kultural tahlil usuli ishlatildi. Bu metod lotin tilining farmatsevtik atamalarni shakllantirishdagi global o'rni va har bir tilga o'zgacha ta'sirini o'rganishga imkon berdi. Lotin tilining tibbiyot va farmatsevtika sohasidagi universal axborot almashinuvi uchun muhim rolini ochib beradi.

3. Natijalar

Ushbu tadqiqot davomida farmatsevtik atamalarni yaratish jarayoni va lotin tilining bu jarayondagi o'rni haqida bir qancha muhim natijalarga erishildi:

3.1. Lotin tilining universal ahamiyati

Farmatsevtik atamalar yaratishda lotin tili hal qiluvchi rol o'ynaydi. Uning o'zgarmas va aniq struktura ta'minlovchi xususiyatlari, xalqaro miqyosda o'zgarmagan axborot almashinuvi uchun qulaylik yaratadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, farmatsevtik atamalarni lotin tilida shakllantirish farmatsevtik sohada kommunikatsiyaning aniq va tushunarli bo'lishini ta'minlaydi. Bu lotin tilining mintaqaviy va madaniy farqlarga qaramasdan global miqyosda bir xil tushunilishiga yordam beradi.

3.2. Farmatsevtik atamalarni yaratish usullari

Tadqiqot natijalari farmatsevtik atamalarni yaratishda uchta asosiy usulni ajratib ko'rsatdi: affiksial (qo'shimchalar yordamida), qisqartma (abbreviations) va sintetik

(ikki soʻzning birikmasi) usullar. Ayniqsa, lotin tilida affiksial usul va qisqartmalar koʻplab farmatsevtik atamalarni shakllantirishda keng qoʻllanilgan. Masalan, "hydrochloride" yoki "acetate" kabi atamalar lotin tilining morfologik tuzilishiga asoslanadi.

Atamalarni yaratish usullari

- ✓ **Affiksial usul:** lotin va yunon ildizlariga qoʻshimchalar qoʻshish orqali. Masalan: analgeticus – ogʻriqni yoʻqotuvchi
- ✓ **Sintetik yasalish:** ikkita yoki undan ortiq soʻz birikmasidan hosil boʻlgan atamalar. Masalan: antihypertensivus – yuqori bosimga qarshi
- ✓ **Qisqartmalar yaratish:**
 - Rp. – recipe (ol)
 - gtt. – guttae (tomchilar)
 - pulv. – pulvis (kukun)

3.3. Lotin tilida retsept yozish

Lotin tili retsept yozish amaliyotida ham muhim rol oʻynaydi. Tadqiqotda koʻrsatilganidek, lotin tilida yozilgan retseptlar tibbiyot va farmatsevtika sohasida bir xil qabul qilingan va xalqaro miqyosda tushunarli hisoblanadi. Retsept yozishda lotin tili qisqacha va aniqlikni taʼminlashi bilan birga, dorilarning miqdori, tarkibi va qoʻllanilishi boʻyicha aniq koʻrsatmalar beradi.

3.4. Xalqaro farmatsevtik muloqot

Xalqaro farmatsevtik muloqotda lotin tili yordamida terminlar yaratish jarayoni samarali va amaliy natijalar beradi. Tadqiqot shuni koʻrsatdiki, lotin tilining ishlatilishi global miqyosda farmatsevtik atamalarni bir xil tushunilishiga olib keladi va bu dunyoning turli burchaklarida tibbiy xizmatlar va dori vositalarini tavsiflashda yagona standartlarni yaratadi.

4. Munozara

Farmatsevtik atamalarni yaratishda lotin tilining oʻrni hozirgi kunda ham ahamiyatli. Biroq, zamonaviy tibbiyot va farmatsevtika sohasida lotin tilining baʼzi qismlarini zamonaviy tillarga almashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Shu bilan birga, lotin tilining global miqyosda tushunarli boʻlishi uning xalqaro muloqotdagi afzalliklarini taʼminlaydi.

Yangi texnologiyalar yordamida farmatsevtik atamalarni yaratish jarayoni tezlashgan boʻlsa-da, anʼanaviy lotin tili asosidagi atamalarni saqlab qolish zarur. Xalqaro farmatsevtik atamalarni ishlatishda mahalliy tillar ham muhim rol oʻynaydi, chunki baʼzi atamalar mahalliy kontekstdan toʻgʻri tushunilishi kerak.

5. Xulosa

Ushbu tadqiqot farmatsevtik atamalarni yaratishda lotin tilining o'rni va ahamiyatini tasdiqladi. Lotin tili farmatsevtik terminologiyaning aniq va tushunarli bo'lishini ta'minlab, xalqaro miqyosda samarali muloqotni yaratishga yordam beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, lotin tili atamalarni yaratishda eng ko'p qo'llaniladigan til bo'lib, uning qo'llanilishi global farmatsevtik muloqotda yagona standartlarni yaratadi. Umuman olganda, lotin tili farmatsevtik atamalarni yaratishda aniq, tushunarli va global miqyosda bir xil tushunilishiga xizmat qiladi, shu bilan birga, zamonaviy tizimlar bilan uyg'unlashtirilgan holda uning rolini yanada kuchaytirish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Baskerville, R. (2017). *Pharmaceutical Terminology and Latin: Its Role in Modern Pharmacology*. Oxford University Press.
2. Harrison, T. (2020). *Latin in Medicine and Pharmacy: A Global Language*. Cambridge University Press.
3. Lynch, D. (2018). *The Evolution of Pharmaceutical Language*. Springer.
4. Martinez, J. (2015). *Pharmacology and Latin: The Role of Classical Languages in Medicine*. Elsevier.
5. Shah, R. & Patel, A. (2019). *Pharmaceutical Terminology in a Global Context*. *International Journal of Pharmaceutical Sciences*, 34(2), 45-58.
6. World Health Organization (WHO). (2022). *International Nonproprietary Names for Pharmaceutical Substances (INN)*. WHO Press.
7. Lexicon Pharmaceuticals. (2021). *The Use of Latin in Pharmaceutical Prescriptions*. Lexicon Publishing.
8. PubMed - <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov>

Tibbiyot va farmatsevtika sohasidagi ilmiy maqolalar va tadqiqotlar.

9. National Center for Biotechnology Information (NCBI) - <https://www.ncbi.nlm.nih.gov>

Farmatsevtik atamalar va lotin tilining ilmiy qo'llanilishi haqida ma'lumotlar.